

UNITAT POPULAR

PER UNA ALTERNATIVA DE CLASSE A LES POLÍTIQUES SOBRE LES PERSONES GRANS

ALGUNS ELEMENTS PER APROFUNDIR
EN EL DEBAT I CONSTRUIR EL PROGRAMA

cup

UNITAT POPULAR

PER UNA ALTERNATIVA DE CLASSE A LES POLÍTIQUES SOBRE LES PERSONES GRANS

ALGUNS ELEMENTS PER APROFUNDIR
EN EL DEBAT I CONSTRUIR EL PROGRAMA

JULIOL 2024

cup

ÍNDEX

1	MARC DE REFLEXIÓ	7
2	ALGUNES DADES PER POSAR-NOS EN CONTEXT	13
3	ALGUNES CLAUS PER CONSTRUIR UNA POLÍTICA DE CLASSE, A PARTIR D'ARA	17
4	REFORMULAR LES PROPOSTES EN EL CURT TERMINI A MIG TERMINIA, MESURES DE TRANSICIÓ VERS EL SOCIALISME	19
	ADDENDA	27

1. MARC DE REFLEXIÓ

Tot i que ens hagués agradat poder establir els PPCC com a marc territorial de la reflexió, ens hem hagut de limitar al Principat per manca d'accés a les dades (estadístiques homogènies). Això no obstant, es considera que el relat i les propostes són vàlides per a tots els territoris.

No ens agrada la denominació 'persones grans'. La paraula "persona" ve del grec i del llatí, però pren el significat actual molt més tard (segles I - VI). Entenem com a "persona" un ésser humà que identifiquem pels seus atributs i característiques i que no canvia amb el seu estat, per tant, de totes les denominacions, ens en sembla la més apropiada. L'acceptem com a convenció per entendre'ns, a manca d'una alternativa millor. Tot i considerar que el segon terme de l'expressió, 'gran', és significant, ja que no parlem de persones petites, o de persones mitjanes. Les altres denominacions són edatistes i/o irrespectuoses, lligades al gènere o a condicionants familiars (patriarcals).

Tanmateix, qualsevol d'aquestes denominacions no té en consideració la classe, un treballador no deixa de pertànyer a la classe treballadora per abandonar el que l'estat i el capitalisme han definit com a edat productiva. Fixar una edat per deixar de vendre directament la força de treball al capital a canvi d'un salari és una reivindicació fruit de nombroses lluites del moviment obrer. És una conquesta de classe que no expulsa el treballador de la classe, encara que, actualment, sindicats i organitzacions acceptin, amb més o menys complaença, el relat del poder, i, potser el que encara és més terrible, que el mateix treballador accepti el relat.

PER UNA ALTERNATIVA DE CLASSE A LES POLÍTIQUES SOBRE LES PERSONES GRANS

Abandonar el sistema d'explotació productiu directe és una conquesta de classe que el capitalisme ha integrat com una part del seu relat (patrimonial de la beneficència) i que, amb les seves diferents reconversions (en les economies occidentals del primer món), ha anat modelant. No podem entrar en l'evolució del capital respecte dels mitjans de reproducció, però s'ha passat del menysteniment i el càstig a les persones grans per abandonar el sistema productiu a la fase actual de neoliberalisme globalitzador, en què s'evidencia no sols l'exercici del domini de classe en els mitjans de producció i reproducció, sinó també en les seves interfícies (residències, centres de dia, cohousing, habitatges assistits - dotacionals, assegurances, hipoteques inverses, viatges, ensenyament,...).

Actualment, hi ha força teories sobre l'evolució del capitalisme que situen els interessos i els guanys de l'economia capitalista -sobretot la de caràcter més especulatiu- en els mitjans de reproducció. Així, el treballador que surt del sistema productiu directe, continua sent maltractat, però ja no és abandonat pel sistema, sinó perseguit per continuar sent explotat, mercantilitzant tots els elements de la seva vida, fins i tot més enllà de la seva mort (recordem els negocis entorn de la mort: les assegurances, els funerals, els enterraments, els cementiris...).

Tot i que el capitalisme ha substituït l'abandó per la mercantilització, no ha prescindit dels elements repressius sobre les persones grans. Més enllà del paral·lelisme entre el sistema penitenciari (internament en centres, permisos de dia) amb el sistema de control per les persones grans (internament en residències, centres de dia)¹, hi ha una voluntat clara de segregació (mitjançant la creació de comunitats aïllades), marginació (mitjançant l'expulsió dels espais socials i de socialització) i privació de drets democràtics que en general no es qüestiona: les persones grans tenen dret a decidir el seu present i el seu futur. Ni l'estat, ni el capital, ni la família, poden substituir la voluntat de ningú de com viure i com morir². Aquesta política repressiva té força característiques comunes amb les desplegadas pel tractament de migrants inclosos els centres d'acollida de menors, per dotar d'habitatge social a persones vulnerables, etc.

Volem destacar tres elements més que afavoreixen el relat del capital sobre les persones grans:

1. Que la majoria de moviments i organitzacions en defensa dels drets de les persones grans ho fan des de perspectives parcials (pensions, residències, etc.).

¹Força autors han tractat el tema des de diferents perspectives, per exemple: Foucault, M. (1984). Des espaces autres (conferència dictada en el Cercle des études architecturales, el 14 de març de 1967), publicada a Continuité, 5.

²És evident que aquest dret el tenen totes les persones, però tant en aquest cas, com en d'altres que se succeiran al llarg del programa, ens cenyirem al col·lectiu de les persones grans no per exclusió sinó per concreció.

2. Que ho fan des de perspectives edatistes.

3. Que ho fan des de perspectives interclassistes.³

Tres elements que intentarem contestar.

La parcialitat en la reivindicació ve determinada per la conjuntura, per l'oportunitat d'aglutinar massa crítica i per la lluita específica que es desenvolupa. Això no obstant, en el cas de la defensa dels drets de les persones grans, s'hi afegeix la manca de programa que possibilita la parcialitat de manera argumental. No és una tàctica que depèn d'una estratègia perquè no hi ha una estratègia, més enllà de les estratègies generals, en el millor dels supòsits.

Sembla que la lluita pels drets de les persones grans sigui una lluita que correspon única i exclusivament a les persones grans. Ho fomenta l'estat, ho fomenten les organitzacions de "pensionistes" i no ho combatem els anticapitalistes. La lluita pels drets de les persones grans és una lluita que afecta el conjunt de la població i especialment la classe treballadora⁴. Des d'una òptica vital, cal afirmar que, cada vegada més, la majoria de la població arribarà a ser persones grans i des d'una òptica del moviment cal considerar que les millores en els drets de les persones grans d'avui, són una conquesta d'avui i de demà (si les poden mantenir). Des d'una perspectiva de classe, és impensable que es condicioni la lluita a una determinada edat.

La perspectiva interclassista és un element més complex de debatre⁵. Tot i que la denominació estandarditzada 'persones grans' és per definició interclassista i comprèn un col·lectiu de població determinat per l'edat. Els moviments de lluita pels drets de les persones grans estan integrats majoritàriament per persones treballadores grans, encara que les franges més precaritzades d'aquest col·lectiu no hi participen (persones grans al marge de les prestacions socials, entre elles les migrants o persones en condicions d'extrema pobresa)⁶. Però

³Hi ha una quarta característica que no abordarem: l'alt grau d'espanyolització dels moviments. Una primera resposta podria venir determinada per la dependència estatal de les mesures més directes sobre les persones grans: les pensions. Dependència que facilita un discurs d'abast estatal. Però hi ha més elements, com un cert obrerisme que segueix identificant la lluita per l'alliberament nacional com una lluita de la burgesia catalana, ...

⁴Un exemple de la normalització del relat és que, fins i tot en les franges de persones grans més compromeses, es convoquen les manifestacions i actes en horaris laborals, renunciant-hi, d'entrada, a l'assistència d'altres franges de població.

⁵El debat té molts paral·lelismes amb altres debats, com el de feminisme-s / feminisme de classe.

⁶Hi ha col·lectius precaritzats, racialitzats, ... que han creat resistències al sistema capitalista i que en un percentatge tant alt com el de les classes mitjanes-altes, però a diferència d'aquestes, sense assumir les cures de les persones dependents mitjançant la mercantilització, que assumeixen les cures en l'àmbit privat (no optant a les residències, etc.) provocant en aquest àmbit restriccions laborals i socials.

més enllà de la composició del moviment, el programa que es defensa té uns components interclassistes que podrien identificar-se com a reivindicacions hegemòniques d'una part de la classe treballadora sense consciència de classe, que es considera a si mateixa i per determinades instàncies interessades com a classe mitjana. Aquesta deriva està associada a la consecució dels objectius reivindicatius a la via institucional i a la negociació de certes representacions "oficials" amb l'estat i els seus respectius governs. No es contempla la lluita al marge o contra la institució. Si associem la lluita pels drets de les persones grans a la lluita de classe per la transformació social, per tant amb reivindicacions de classe, un dels efectes que es generarà és el del sentit de pertinença i de presa de consciència de classe treballadora, alhora que es generaran espais de lluita amb unes pràctiques i un horitzó que no se cenyirà a la pressió de la via institucional reformista.

Com en altres àmbits el model pragmàtic del relat del capitalisme es complementa amb la construcció d'un relat històric i geogràfic (espacial)⁷. Aquest relat omet els antecedents de les organitzacions i estructures que el moviment obrer⁸ va haver de crear en paral·lel i/o conjuntament a la seva organització sindical per protegir-se dels atacs del capital (amb especial atenció a obrers malalts, sense feina o grans) i, evidentment, omet que moltes d'aquestes organitzacions van néixer i desenvolupar-se a Catalunya (on es concentrava una bona part del moviment obrer). El relat oficial sol començar amb la creació de la Comissió de Reformes Socials mitjançant el Reial Decret de 5 de novembre de 1883 i continua explicant una evolució a través de la legislació (evidentment al marge del moviment obrer) que insisteix, segons la conveniència, en aquells texts legals⁹ que conduiran finalment a lleis de la dictadura franquista referents a les Bases de la Seguretat Social (1963), General de la Seguretat Social (1966) i Finançament i Perfeccionament de l'Acció Protectora (1972), per acabar en l'article 41 de la Constitució espanyola de 1978. El relat omet -com no podria ser d'altra manera- que la primera legislació sobre la protecció social en un text constitucional és l'article 46 de la Constitució republicana de 1931 i evidentment la legislació promulgada per la Generalitat de Catalunya durant la Revolució de 1936. Heretant la concepció franquista de la seguretat social com una despesa de l'estat que ha de ser sufragada pels treballadors (en un fons específic) i que és necessària per mantenir l'estabilitat del propi estat, en els primers anys de la transició es desplega una reorganització que comença amb el Reial Decret Llei 36/1978, de 18 de novembre, pel qual es gestiona l'Institut Nacional de la Seguretat Social, l'Institut Nacional de Salut (posteriorment Institut Nacional de Gestió Sanitària), l'Institut Nacional de Serveis Socials (posteriorment Institut Nacional de "Mayores"

⁹ Alguns dels texts legals i fites que donen continuat al relat del poder són: Llei d'Accidents de Treball (1900) per la que es crea la primera assegurança social; Creació de l'Institut Nacional de Previsió (1908) successor de la Comissió de Reformes Socials (1883) que integra les diferents caixes que gestionaven les assegurances socials; els sistemes de protecció es van complementar amb un seguit d'assegurances socials, com Retir Obrer (1919), Assegurança Obligatòria de Maternitat (1923), Assegurança d'Atur Forçós (1931), Assegurança de Malaltia (1942), Assegurança Obligatòria de Vellesa i Invalidesa (1947).

i Serveis Socials), etc. Hi ha un element nou que s'hi introdueix i que determina la política "social" de l'estat: són els pactes polítics amb presència directa o indirecta de la patronal i dels sindicats sistèmics, ens referim al Pacte de la Moncloa (1977) i al Pacte de Toledo (1995). Els antecedents legislatius més recents són el Reial Decret 1/1994 de 20 de juny, que és la llei de la seguretat social i el Reial Decret Legislatiu 8/2015 de 30 d'octubre, que deroga la llei de 1994 i redacta una nova versió de la llei de la seguretat social. En aquest repàs no s'ha d'oblidar la presència de normes europees que incideixen en la legislació fent valdre els préstecs per les diferents crisis i que es tradueixen en un enduriment de la càrrega sobre la classe treballadora, també sobre les persones grans.

Així el relat del capital, en el cas concret de l'Estat espanyol, es fonamenta a ignorar les conquestes del moviment obrer, fins i tot la legislació promulgada per la segona República, però no la legislació franquista. És una concepció assistencialista i proteccionista de la força de treball que res té a veure amb la justícia social obrera. Aquesta concepció permet separar salut i sanitat, aïllar les cures, separar els treballadors en el sistema productiu d'aquells que han estat exclosos (les persones grans, entre d'altres) i permet normalitzar un relat que res té a veure amb els drets individuals i col·lectius, fomentant la concepció interclassista. D'ençà de la crisi de 2008 aquest relat ha hagut d'incorporar, més obertament i acceleradament, la privatització (titularitat, gestió i provisió) de molts serveis públics i aquesta oportunitat, juntament amb el creixement de la població de més de 65 anys i la supremacia de l'economia especulativa, ha comportat un retrocés en els serveis i conquestes assolides (edat de jubilació, pèrdua de poder adquisitiu, blindatge del sistema als col·lectius més vulnerables,...).

2.

ALGUNES DADES PER POSAR-NOS EN CONTEXT

L'esperança de vida a Catalunya per als nascuts l'any 2017¹⁰ és de 83,58 anys (80,74 per als homes i 86,32 per a les dones)¹¹. És un indicador que ha anat augmentant any rere any (llevat de 2020 per la pandèmia de la COVID). Això explica com les persones, en un entorn de primer món, tendeixen a viure més anys i, per tant, a perllongar la seva vida, després de la seva etapa en el marc del que es considera el sistema productiu directe. Una de les conseqüències immediates de l'augment de l'esperança de vida és el creixement de la franja de persones grans en la piràmide d'edats, en què els majors de 65 anys representen el 19,50% de la població (respecte dels 7.901.963 habitants a Catalunya de l'any 2023). Aquesta situació es magnifica si es té en compte que la taxa de naixements des de 2018 és negativa¹². Qualitativament, ens indica que les persones amb rendes més altes i amb entorns residen-

¹⁰ Si no s'especifica el contrari, les dades demogràfiques estant extretes de l'IDESCAT, tot i que els càlculs que se'n deriven són d'elaboració pròpia.

¹¹ Dins el col·lectiu de les persones grans, les dones són majoria i la major esperança de vida les penalitza encara més quant als treballs de cures. Tanmateix, la situació de marginació i precarització durant la vida laboral determina unes condicions més desfavorables en sortir de l'engranatge d'explotació del treball.

¹² Des de 2018 el creixement natural de població a Catalunya és negatiu, però es compensa pel creixement migratori i això provoca que el creixement total sigui positiu.

cials més sans i confortables disposen d'una esperança de vida més alta i sobretot d'una qualitat de vida millor, també en aquesta etapa de la vida. Aquestes diferències es detecten fins i tot en una mateixa ciutat entre la població d'un barri o un altre (a la ciutat de Barcelona, la taxa de risc de pobresa és de 7,4 a Sarrià - Sant Gervasi i de 38,7 a Nou Barris)¹³. Quantitativament, com que el vint per cent de la societat forma part d'aquest col·lectiu, explica per què la dedicació del capital a mercantilitzar els mitjans de reproducció, amb unes inversions i un desplegament de productes com mai no s'havia vist; en canvi, no explica la poca atenció de l'esquerra transformadora sobre el col·lectiu.

Un dels elements més il·lustratius de la penetració del capital en els serveis és el de les residències per a les persones grans. A Catalunya hi ha 61.295 places que abasten a la majoria de la població, però només a 305 municipis (32,21%), deixant 642 municipis (67,79%) sense aquest equipament¹⁴. Subratllem dues qüestions: la primera, el nombre de places no cobreix tota la demanda, no sols en termes estadístics, sinó per les llistes d'espera que es generen de forma permanent; la segona, no disposar en la majoria dels pobles de Catalunya de residències implica el trasllat fora del seu entorn habitual (social i territorial), en el millor dels casos, de les persones que han d'ingressar en una residència. De les 61.295 places, 10.390 (16,95%) són d'iniciativa pública/entitats de naturalesa pública i 50.905 (83,05%) són d'iniciativa privada, de les quals un 22,22% són d'entitats de naturalesa privada sense finalitat de lucre¹⁵ i un 60,83% són d'entitats de naturalesa privada amb finalitat de lucre. Són dades prou punyents. Més del vuitanta per cent d'un servei (deficient en nombre de places i distribució territorial), que hauria de ser prioritari i públic, està en mans privades. I hi podem afegir que des de 1999 fins avui el creixement de les places de residències privades i amb afany de lucre és superior a les de les altres tipologies, tot i subministrar un pitjor servei als residents, com es va evidenciar durant la pandèmia del COVID. Així, no solament la iniciativa privada amb afany de lucre posseeix la majoria de les places, sinó que la tendència és a incrementar aquesta majoria. En aquesta situació s'hi ha d'afegir un seguit de figures jurídiques mitjançant les quals se subvencionen amb diners públics places (o part d'aquestes) en les residències privades.

Una situació paral·lela succeeix amb els centres de dia¹⁶. A Catalunya hi ha 907 centres amb 19.571 places, dels quals el 23,93% són d'entitat pública, amb el 26,90% de les places, i el 76,07% dels centres, amb el 73,10% de les places, són d'entitats privades (d'aquests el 59,32 dels centres i el 52,43% de les places amb afany de lucre i el 16,76% dels centres i el 20,67% de les places d'entitats socials). Es repeteixen les pautes esmentades per a les re-

¹⁴ L'administració pública disposa de dades sobre la iniquitat territorial-demogràfica dels serveis a les persones grans, incloent-hi els de salut i sanitat; però la lògica del capital impedeix que s'afronti aquesta realitat posant al centre les persones i segueix posant al centre el lucre.

¹⁵ Ordres i entitats religioses adscrites a l'església catòlica, majoritàriament.

¹⁶ La majoria dels centres de dia comparteixen l'equipament amb residències.

sidències: insuficiència de centres i places, dèficit territorial, majoria de centres i places en mans privades i evolució en els darrers anys de la iniciativa privada per sobre de la iniciativa pública.

A la privatització actual del sector i a la tendència creixent dels darrers anys en aquest sentit (en mans majoritàriament de grans empreses i fons d'inversió, que cerquen beneficis a curt termini), hem d'afegir-hi la dependència estructural del Departament de Serveis Socials i no de Salut (excepte en la crisi pandèmica del 2020) que menysté els aspectes de cures (salut, socio-sanitaris i sanitaris) a favor dels aspectes hotelers.

Podríem estendre l'anàlisi als pisos tutelats (no arriben a la vintena en tot el país) o als serveis que des de la sanitat pública es destinen a les persones grans que són absolutament insuficients¹⁷. Repetiríem arguments i causalitats. Però sí volem destacar, per acabar aquest breu repàs de dades de context, la situació infrahumana en què es troben les persones grans ingressades a les residències (evidenciada durant la pandèmia i no reparada), que són classe treballadora¹⁸, i la precarietat dels llocs de treball, que també són classe treballadora, no sols per les condicions salarials, sinó contractuals, socials i de càrrega de responsabilitats (la major part de les vegades, sense una formació adient).

¹⁷ Insuficiència que es dona també en altres col·lectius: menors, persones amb tractaments de salut mental, persones amb diversitat funcional, ...

¹⁸ Les classe benestants tenen recursos per finançar cures a domicili, places en residències de luxe, etc. Tot i que la falta de principis humanitaris bàsics (propis de la seva classe, no de la nostra), a vegades condemna a les persones grans a condicions de vida no desitjades.

3.

ALGUNES CLAUS PER CONSTRUIR UNA POLÍTICA DE CLASSE, A PARTIR D'ARA

El primer que ens cal és canviar el concepte de persones grans i passar de considerar el col·lectiu com una capa social a considerar-lo una part integrant de la classe treballadora. La conseqüència directa d'aquest canvi de conceptualització és deixar de moure'ns en el relat del poder i construir un relat propi, una anàlisi pròpia i, per tant, una proposta pròpia fonamentada en els interessos de classe i no en una transversalitat imposada pel sistema. És una evidència que les persones grans tenen unes necessitats i unes característiques pròpies (i d'altres comunes), com les té el jovent, i això requereix un esforç en la concreció de les polítiques de classe, sigui en salut, sigui en habitatge, sigui en mobilitat, etc.

Des de la igualtat que ens dona la pertinença de classe i la solidaritat de la qual fem patrimoni, hem de reivindicar la màxima expressió democràtica¹⁹, això vol dir la capacitat de decidir el present i el futur, individualment i col·lectivament.

¹⁹ Recuperar la tradició socialista que sense igualtat no hi ha democràcia o com deia Engels: "La democràcia d'avui dia és el comunisme" Engels, F. (1846). La festa de les nacions a Londres. Commemoració de la República Francesa de 1792. Article publicat a *Rheinische Jahrbücher zur gesellschaftlichen Reform*, al 1846. Recuperat de: <https://engels.cat>

L'altre gran tema és espacial. La pèrdua de la sobirania popular sobre l'espai públic, en consonància amb la pèrdua de sobirania en els serveis públics, i les polítiques territorials centralitzades, contràries a l'autonomia municipal, són l'expressió dels interessos del capital i de l'estat (i del seu aparell organitzatiu: CCAA, províncies, ajuntaments). Per una banda, es normalitza la manca de competències municipals i redueix la política als temes dels equipaments per a les persones grans, limitades, en el millor dels casos, a la cessió de sol per a la construcció d'equipaments per part de la Generalitat o de la iniciativa privada. Tot això fa que es renunciï a polítiques més completes i a la reivindicació de les funcions municipals respecte al col·lectiu²⁰. Per altra banda, les polítiques de l'administració pública incentivant, quan no encapçalant, processos de gentrificació i turistificació ha marginat de l'espai públic les classes populars i, en especial, els col·lectius més vulnerables, entre els quals hi ha les persones grans. Sense eludir la responsabilitat de les administracions supralocals, les polítiques de classe, la democràcia només és possible des de la proximitat, per tant, les actuacions i accions s'han de descentralitzar posant al centre les persones. La CUP fonamentarà les seves propostes polítiques en la classe i en el municipi (barri).

4.

REFORMULAR LES PROPOSTES

A continuació despleguem una sèrie de propostes. En totes elles hi ha un denominador comú que obviem en el redactat per no ser repetitiu, però que volem assenyalar: la major part del col·lectiu de les persones grans està format per dones (piràmide d'edats) i la majoria de les situacions de precarietat (indicadors de pobresa i socials) també les pateixen les dones.

Les persones grans no són una excepció social, sinó una part de la societat, per tant, les persones grans més precaritzades són les dones, que no pel fet de fer-se grans deixen de patir els embats de la societat capitalista i patriarcal. En totes les propostes s'haurien de concretar quines mesures específiques i quines concrecions requereix aquesta realitat.

IV.1. EN EL CURT TERMINI

DRET A DECIDIR:

- Qualsevol decisió sobre la vida i la mort ha de prendre-la la persona interessada²¹, sigui continuar vivint en el seu habitatge habitual, sigui l'ingrés en una residència, en un centre de dia, sigui el suport mitjançant assistència domiciliària.

²¹ Hi ha estudis que certifiquen la manca de voluntat política de parlar de la mort com un escenari de futur comú. Manca que es trasllada a l'ensenyament, a la sanitat, etc. Al capital no li interessa parlar d'escenaris comuns que afrontin una realitat per les conseqüències socials que se'n podrien derivar. Tot i que a les residències públiques per a persones grans és obligatori per als residents fer la Declaració de Voluntats Anticipades (DVA).

²⁰ És imprescindible el traspàs de competències de la Generalitat als ajuntaments, acompanyades de les partides pressupostàries pertinents. En el cas de les grans ciutats, els ajuntaments haurien de descentralitzar aquestes competències per barris.

- Les persones grans ingressades en una residència o centre de dia han de disposar d'una carta de drets, en la qual s'inclogui el dret a decidir democràticament²² i de forma conjunta amb professionals i treballadors sobre els serveis i les activitats.
- Qualsevol decisió que es prengui sobre la vida i les seves condicions haurà de ser acreditada per la persona interessada.
- Cap persona sense papers. Universalitat de drets.

DRET A UNA PENSIÓ DIGNA:

- Accés universal i sense discriminació a la pensió de jubilació.
- Retornar l'edat de jubilació a 65 anys, amb una proposta de reducció progressiva de l'edat fins als 60 anys, revertint la tendència dels darrers anys²³. Aquesta jubilació sempre serà de caràcter voluntari per part de la persona i de caràcter obligatori per part de l'estat.
- Cap pensió per sota del salari mínim.
- Recuperació de les pensions més baixes equiparant-les al salari mínim interprofessional. Si bé s'ha de defensar que totes les pensions recuperin el poder adquisitiu perdut en els darrers anys, aquesta recuperació ha de fixar les prioritats i les intensitats en les pensions més baixes.
- Augment de les pensions segons els indicadors reals de l'augment del cost de la vida. Els indicadors utilitzats pel govern són una estafa manifesta.
- Reducció del tipus impositiu (Renda) per als pensionistes el conjunt dels ingressos dels quals els situï per sota de dues vegades del salari mínim interprofessional (SMI)²⁴. Aquest criteri s'aplicarà també a les persones que cobren la pensió compensatòria de viudetat.

²²En el cas d'impossibilitat de decidir, el dret serà assumit per un tutor designat prèviament i lliurament pel resident.

²³Després de la crisi que s'evidencià l'any 2008, entre les retallades europees i estatals sobre els drets del treballadors, s'hi imposava un retard en l'edat de jubilació de 65 a 67 anys (amb una escala de transició de 2013 a 2027). Aquesta mesura no sols és un retrocés en els drets del treballadors quant a l'edat per jubilar-se, sinó també en relació a les condicions d'accés a la jubilació: augmentant els anys de cotització... Veure: Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social. Ministerio de Empleo y Seguridad Social BOE, núm. 261, de 31 de octubre de 2015.

²⁴Hi ha altres indicadors que es poden utilitzar com a referència, com l'IRSC (Índex de Renda de Suficiència), l'IPREM (Indicador Públic de Renda d'Efectes Múltiples), ... però ens ha semblat adient trencar el relat de separar els criteris de subsistència de la classe treballadora en el sistema de producció actiu i l'exclusa del sistema.

- Derogació de la legislació que permet i anima els serveis i els productes especulatius dirigits a les persones grans: plans de pensions, hipoteques inverses, assegurances vitalícies, cohousing... Creació d'un servei públic d'inspecció per aquest tipus de productes i d'un servei d'assessorament públic.

DRET A UN HÀBITAT DIGNE:

- Qualsevol alternativa d'habitatge ha de passar perquè la persona no perdi el seu entorn veïnal i social. Així, les opcions passen per la proximitat (barri)²⁵. En la defensa del veïnat contra els efectes de la gentrificació i de la turistificació, les persones grans, juntament amb altres col·lectius vulnerables, han de ser una prioritat.
- L'opció prioritària ha de ser mantenir l'habitatge habitual. L'administració ha de garantir l'adaptació de les condicions de l'habitatge (reformes i accessibilitat) per fer-ho possible. Així com la provisió dels serveis de cures i sanitaris, en cas necessari, públics i retribuïts.
- En el cas d'impossibilitat de poder mantenir-se en el seu habitatge usual, la primera opció ha de ser un habitatge al més proper possible a l'habitual i amb característiques semblants, on es puguin traslladar els elements de l'entorn interior de l'habitatge original, i mai fora del barri.
- Si s'acredita per un equip sanitari la impossibilitat d'una vida totalment autònoma, el trasllat (sempre amb els criteris de proximitat) s'ha de realitzar a un habitatge assistit (dotacional), garantint la màxima qualitat de vida en termes de salut i en termes socials i culturals. Aquests habitatges no han d'estar aïllats d'altres tipus d'habitatge i equipaments, fent possible la relació amb unitats de convivència d'altres edats, etc., i han de poder compartir serveis i activitats. S'ha d'evitar la marginació i la creació de guetos.
- El darrer recurs ha de ser la residència, només quan les condicions sanitàries acreditades així ho aconsellin. Les residències han de ser públiques (titularitat, gestió i provisió), han de ser llocs acollidors, dirigides per un equip mèdic i amb serveis socials i culturals suficients que garanteixin les sortides a l'exterior (passejades, biblioteques, centres cívics, parcs, visites culturals, etc.) diàries, per tant, una vida digna.

Les dimensions i els equipaments de les residències han d'estar regulats i han de disposar dels serveis i dels equipaments necessaris (individuals i col·lectius) per garantir una vida digna.

El nombre de places per residència no pot depassar la cinquantena i els professionals dedicats a les cures, als serveis mèdics-sanitaris i a la logística han d'estar dimensionats per

²⁵En els casos de municipis petits, en el propi municipi.

satisfier, en els diferents torns, les necessitats dels residents.

DRET A UNA VIDA SOCIAL I CULTURAL DIGNA:

- El primer que s'ha de garantir és la mobilitat i l'accessibilitat, sense aquestes no és possible disposar de les altres prestacions i serveis. En aquest àmbit hi ha dues reivindicacions bàsiques: la gratuïtat en el transport públic per a totes les persones amb ingressos inferiors a dues vegades l'SMI i reducció de preus segons índex per a la resta del col·lectiu; i l'adaptació dels transports públics (i equipaments públics) a les necessitats de les persones grans (informació, accés, acomodació durant l'espera i durant el viatge, etc.)²⁶
- Gratuïtat a tots els nivells d'ensenyament públic (bàsics, professionals, idiomes, universitaris).
- Gratuïtat a tots els equipaments socials, culturals i esportius públics amb independència que la seva gestió hagi estat privatitzada, així com a tots els espectacles que s'organitzin per a les persones amb ingressos inferiors a dues vegades l'SMI, i reducció de preus segons índex per a la resta del col·lectiu.
- Reducció de preus per sota del 70% en tots els equipaments socials, culturals i esportius que rebien ajuts públics. Així com dels espectacles que s'organitzin per a les persones amb ingressos inferiors a dues vegades l'SMI, i reducció de preus segons índex per a la resta del col·lectiu.²⁷
- Reducció de preus per sota del 50% en tots els equipaments socials, culturals i esportius privats. Així com dels espectacles que s'organitzin per a les persones amb ingressos inferiors a dues vegades l'SMI, i reducció de preus segons índex per a la resta del col·lectiu.²⁷
- De les anteriors reivindicacions, se'n dedueix que es proposa la desaparició seqüencial dels centres de dia perquè les activitats específiques que actualment es desenvolupen en aquests centres siguin traspassades a centres cívics i a equipaments compartits en els barris, garantint en tot moment la suficiència dels serveis. Considerem que no s'ha de marginar les persones grans de la resta de col·lectius.
És important assenyalar que l'argument de manca de sol i de manca d'equipaments no són certs quan es pensa en les casernes buides, des de l'antic govern civil al Pla de Palau de

²⁶ Cal desmentir el relat oficial de l'Ajuntament de Barcelona en el qual es repeteix com un mantra que la ciutat té un dels transports públics millor adaptats. Igual que cal denunciar la manca d'adaptació del transport arreu del país.

²⁷ Hi ha alguns municipis com Badalona (mitjançant Badalona Serveis Assistencials - BSA) que es fan reduccions de preus en alguns barris, fomentant encara més les diferències socials i territorials.

Barcelona a la caserna de la Guàrdia Civil de Gràcia; els convents buits que es disseminen arreu del territori, etc. Només municipalitzant aquestes propietats es faria front a la demanda de centres d'acollida, centres cívics i residències.

- Carnet d'identificació únic i polivalent per al transport, equipaments i activitats, vinculat i gestionat per l'administració pública, no per cap entitat privada, incloses les bancàries.

DRET A LA SALUT I A LA SANITAT PÚBLICA:

Tots els tipus d'activitat i d'habitatge per a les persones grans que necessiten assistència han d'estar sota l'administració de salut i sanitat. Entenem la salut des d'una perspectiva integral que afecta el conjunt de la societat i de la qual la sanitat és una branca (importantíssima, però no exclusiva).

- Elaboració de programes de salut per barris (en el cas de municipis petits per municipis) per a les persones grans. Aquests programes públics han d'estar elaborats per professionals de la salut i la sanitat, per professionals dels serveis socials i per les persones grans. S'han d'arbitrar mesures democràtiques abans, durant i després de la seva elaboració.
- Creació d'una comissió de seguiment del programa formada per representants escollits per cada col·lectiu (salut, sanitat, serveis socials i persones grans).
- Arbitrar mesures contra l'edatisme i la marginació en la salut, la sanitat i els serveis socials, mitjançant un codi de protecció de drets.
- Implementar mesures per garantir l'ús del català.
- Arbitrar mesures específiques d'atenció a les persones grans en el sistema de salut, sanitari i de serveis socials. Per exemple: actualment, l'atenció primària és ocupada per un percentatge notable de persones grans i no hi ha una línia específica d'atenció i prescripció que garanteixi la continuïtat en l'atenció i el tractament; l'excés de pacients per equip mèdic (metge, infermera, administrativa ...) impossibilita el seguiment adequat; en el col·lectiu de les persones grans, l'atenció domiciliària té una importància capital i actualment s'està privatitzant en equips externs que no depenen directament de l'equip d'atenció primària habitual.
- Incentivar la recerca en salut, sanitat i serveis socials respecte com ha de millorar el sistema i adaptar-se al col·lectiu de les persones grans, amb una especial atenció a la població més vulnerable (dones, migrants, malalts crònics ...).
- Accés universal a la sanitat pública, reduint els temps en les llistes d'espera. En el cas de

derivacions des de la primària a altres centres o serveis, garantir que aquests siguin públics i el seguiment des de l'equip d'atenció primària.

IV.II. A MITJÀ TERMINI, MESURES DE TRANSICIÓ VERS EL SOCIALISME

Cap revolució és previsible i tampoc els processos o les transicions que condueixen a la transformació social, menys en l'estadi actual del capitalisme que ha imprès una velocitat als canvis fins avui mai coneguda. La història es conforma en el temps present i, per tant, quan parlem de futur parlem d'antecedents i de fonaments, però no del seu desenvolupament. Aquesta obvietat revisada força vegades des de la història i la filosofia (també marxistes), no es contraduï amb el fet que no puguem concebre el tipus de societat que volem construir, més enllà de principis generals. La incertesa de les formes no l'hem de confondre amb la certesa dels objectius, ni amb les propostes que han de fer per assolir-los o per desenvolupar-los. Tanmateix, tradicionalment, una bona part del socialisme ha renunciat al relat sobre la societat que es vol construir. Com serà el treball, com serà la ciutat, com serà l'ensenyament, la sanitat, la convivència, l'habitatge en la societat dels iguals on no hi hagi classes? I com serà la transició fins a aquesta societat? Hem de ser agosarats i posar fites als programes, sabent que ens equivocarem, però que albiraran aquest futur millor per a tots i totes i, per tant, faran més dolç el camí de la lluita per assolir-los.

En aquest marc, les propostes a mitjà termini per a les persones grans han de contemplar la creació d'espais de sobirania en què les persones grans prenguin consciència de classe i decideixin col·lectivament el seu futur. Espais que es concretin en les organitzacions existents o en noves organitzacions, però que intervinguin en les lluites de la classe treballadora i que facin que les propostes per a les persones grans formin part d'aquestes lluites. Espais democràtics, per tant, territorialitzats, autònoms i coordinats, que intervinguin directament en les decisions que afecten les persones grans, siguin en l'àmbit de la salut i la sanitat, siguin en l'àmbit de l'habitatge, etc.

La descentralització i l'empoderament són imprescindibles per a la creació d'espais socials que facin avançar les propostes de classe. I mentrestant, podem reflexionar sobre quines característiques ha de tenir un habitatge per a les persones grans i quina ha de ser la gestió de la mobilitat o de l'accessibilitat a la cultura. Per exemple, en una societat en procés d'abolició de les classes socials, en què el treball no es fonamenta en l'explotació de la classe treballadora i el lucre del capital, sinó a abastir les necessitats de les persones, hem de poder reflexionar que una jornada laboral podrà dividir-se en quatre hores dedicades a la producció, dues hores dedicades a cures i dues hores a treballs comunitaris? En aquesta societat les persones grans, si així ho desitgen, poden continuar treballant en qualsevol dels trams en què es distribueix el treball: producció, cures, treballs comunitaris? Tindria sentit el concepte de jubilació?

SOM CLASSE TREBALLADORA, SOM DONES, SOM EL 20% !!!

En el curs de la història, com avui, la lluita de classes decideix la forma en què un home és dominat per la vellesa; un abisme separa el vell esclau del vell eupàtrida, a un vell obrer amb una pensió miserable d'un Onassis. La diferenciació de la vellesa té també altres causes: salut, família, etc. Però l'oposició d'explotadors i explotats crea dues categories d'ancians: una extremadament vasta, l'altra reduïda a una petita minoria. Tot al·legat que pretengui referir-se a la vellesa en general ha de ser recusat perquè tendeix a emmascarar aquest hiat.²⁸

Simone de Beauvoir (1970)

²⁸ De Beauvoir, Simone. (2018). La Vejez. Buenos Aires: DeBolsillo. P. 17

ADDENDA

La nostra voluntat en elaborar aquesta proposta de programa és que sigui assumit per les lluites, per les organitzacions i per la classe treballadora. En aquest sentit, ens posem a la disposició del moviment per fer xerrades i debats.

Som conscients que resta molta feina per fer i demanem ajut per avançar, a continuació exposem alguns temes que resten per treballar:

- Relat de classe contra el relat del capital sobre l'evolució dels mitjans de reproducció i específicament en aquells aspectes que incideixen en les persones grans.
- El sentit de pertinença a la terra ha de combatre l'àmbit estatal de les decisions polítiques. S'ha de construir un relat per combatre l'espanyolització dels moviments pensionistes.
- Des d'una perspectiva de classe i en ple segle XXI, quina alternativa proposem al ritual de la mort: funeral, enterrament, cementiri?²⁹ Si bé defensem que la institucionalització, que dona cobertura i es lucra amb aquest ritual, sigui pública, estem d'acord amb el ritual en si mateix? Estem d'acord en l'existència dels cementiris com ara són concebuts?

²⁹En el fons d'aquest debat rau el tractament cultural predominant (capitalisme) de la mort mitjançant la religió i la tradició. Per tant, cal escatir la diferència entre religió i espiritualitat (diferents models ètics) i sobretot cal garantir l'acompanyament terapèutic i social davant de la pèrdua.

- Cal una formació especialitzada i de qualitat dels treballadors i treballadores que des de diferents àmbits incideixen en els serveis a les persones grans (des de metges a cuidadors, etc.)? Quina? Com es dignifica aquesta feina, força vegades oculta, no legal, no retribuïda o mal retribuïda?
- Com es concreta el feminisme de classe en les dones grans, en llur problemàtica i reivindicacions, des de les cures fins a l'urbanisme? Cal tenir present que les dones grans són majoria dins el col·lectiu i, per tant, no haurien de considerar-se l'excepció sinó la norma.
- El dret a decidir sobre la pròpia mort. Més enllà de la defensa del dret a la mort digna i de la lluita per la universalització del dret, s'ha de construir un discurs de classe contra els discursos residuals derivats de les religions i sustentats pel poder? Quin?
- Quin és el model d'hàbitat per les persones grans que defensem, tant d'ús privatiu o col·lectiu (residència). Més enllà de la propietat, gestió i provisió del servei públic i directe, quin equipament ha de tenir una residència? Quina capacitat? Quants treballadors per resident i quina tipologia? Quin règim de gestió democràtica?
- Quins indicadors econòmics defensem com a referència per a l'augment del salari, de les pensions...? Quins índexs per determinar els ajuts als col·lectius vulnerables? Hem de construir uns indicadors i índexs propis de referència? Els índexs han de ser pel conjunt de la classe treballadora, amb independència de la seva situació i/o estat (gènere, lloc d'origen, edat...)?
- Aquest debat està estretament vinculat al debat sobre la Renda Bàsica Universal (RBU).

Considerem que un pas important que ens podria ajudar a construir un programa de classe per les persones grans i avançar en la lluita seria l'organització d'una "Conferència Nacional per a la construcció d'una política de classe per a les persones grans" per debatre i difondre les nostres reflexions i reivindicacions.

